

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
مرکز سلامت مجامع کار

دانشگاه علوم پزشکی تهران
پژوهشگاه تحقیقات سلامت

راهنما و دستورالعمل جامع

انجام معاینات سلامت شغلی توسط پزشکان خانواده

انزاسات، دستبها العمل ها و اهنمود های تخصصی مراکز اسعاف محیط و کار

سورة الاحقاف

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
مرکز سلامت محیط و کار

دانشگاه علوم پزشکی تهران
پژوهشگاه محیط زیست

راهنما و دستورالعمل جامع

انجام معاینات سلامت شغلی توسط پزشکان خانواده

الزامات، دستورالعمل ها، سننودهای تخصصی مرکز سلامت محیط و کار

مرکز سلامت محیط و کار

پژوهشگاه محیط زیست

- عنوان گاید لاین: راهنما و دستورالعمل جامع انجام معاینات سلامت شغلی توسط پزشکان خانواده
- کد الزامات: ۱-۱۰۰۱-۲۰۲-۲۰۵۰
- تعداد صفحات: ۴۳

مرکز سلامت محیط و کار:

تهران-خیابان حافظ تقاطع جمهوری-وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی-مرکز سلامت محیط و کار
 تلفن: ۰۲۱-۶۶۷۰۷۶۳۶، دورنگار: ۰۲۱-۶۶۷۰۷۴۱۷
www.markazsalamat.ir

پژوهشکده محیط زیست دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران:

تهران-میدان انقلاب-خیابان کارگر شمالی-نرسیده به بلوار کشاورز-پلاک ۱۵۴۷ طبقه هشتم
 تلفن: ۰۲۱-۸۸۹۷۸۳۹۹، دورنگار: ۰۲۱-۸۸۹۷۸۳۹۸
<http://IER.tums.ac.ir>

کمیته فنی تدوین راهنما

نام و نام خانوادگی	مرتبۀ علمی / سمت	محل خدمت
دکتر الهام میرزا محمدی	متخصص طب کار / رئیس کمیته	مرکز سلامت محیط و کار
دکتر خسرو صادق نیت حقیقی	دانشیار / عضو کمیته	دانشگاه علوم پزشکی تهران
دکتر امیر هوشنگ مهر پرور	دانشیار	دانشگاه علوم پزشکی یزد
دکتر صابر محمدی	دانشیار / عضو کمیته	دانشگاه علوم پزشکی تهران
دکتر امید امینیان	دانشیار / عضو کمیته	دانشگاه علوم پزشکی تهران
دکتر نوشین راستکاری	استادیار / عضو کمیته	پژوهشکده محیط زیست
دکتر محمد مهدی سهرابی	متخصص طب کار / عضو کمیته	مرکز سلامت محیط و کار
مهندس فاضله کنایون مدیری	کارشناس / دبیر کمیته	مرکز سلامت محیط و کار
مهندس فائزه ایزدپناه	کارشناس / عضو کمیته	پژوهشکده محیط زیست

از جناب آقای دکتر امیر هوشنگ مهر پرور که در تهیه این پیش نویس زحمات زیادی را متقبل شده اند صمیمانه سپاسگزاری می گردد.

فهرست

- ۱- مقدمه ۲
- ۲- بیان مسأله ۳
- ۳- اهداف ۴
- ۴- دامنه کاربرد ۴
- ۵- اصطلاحات و تعاریف ۴
- ۱-۵- شاغل ۴
- ۲-۵- معاینات سلامت شغلی ۴
- ۱-۲-۵- معاینات بدو استخدام ۵
- ۲-۲-۵- معاینات دوره ای ۵
- ۳-۵- واحد کاری ۵
- ۱-۳-۵- منظور از کارگاه‌های قالبیایی کارگاه‌های بافت قالی، گلیم، جاجیم، زیلو، و سایر مواد بافتنی می‌باشد. این کارگاه‌ها شامل کارخانه‌های نساجی نمی‌باشد. ۵
- ۲-۳-۵- منظور از کارگاه‌های کشاورزی کلیه مزارع، باغ‌ها، و گلخانه‌ها می‌باشد. ۵
- ۳-۳-۵- منظور از کارگاه‌های ساختمانی کلیه کارگاه‌های ساختمانی شخصی است و شامل کارگاه‌های پیمانکاری و یا کارگاه‌های ساختمانی وابسته به سایر صنایع نمی‌باشد. ۵
- ۴-۵- پزشک خانواده ۵
- ۵-۵- ارجاع ۶
- ۶-۵- بیماری شغلی ۶
- ۷-۵- پرونده پزشکی شاغل ۶
- ۶- شیوه‌های ارائه خدمت ۷
- ۱-۶- انجام معاینات سلامت شغلی ۷
- ۱-۱-۶- کلیات ۷
- ۲-۱-۶- نحوه انجام معاینات سلامت شغلی در کارگاه‌های زیر ۱۹ نفر و کارگاه‌های خانگی ۹
- ۳-۱-۶- نحوه انجام معاینات سلامت شغلی در شغل کشاورزی ۹
- ۴-۱-۶- نحوه انجام معاینات سلامت شغلی در شغل قالبیایی ۱۰
- ۵-۱-۶- نحوه انجام معاینات سلامت شغلی در کارگاه‌های ساختمانی ۱۰
- ۲-۶- ارجاع بیماران ۱۰
- ۱-۲-۶- لازم است پزشکان خانواده فرم شرح حال شغلی (پیوست ۱) را برای کلیه بیماران شاغل تکمیل کنند و آن را در پرونده بیمار نگه دارند. ۱۰
- ۲-۲-۶- ارجاع بیماران بر اساس معیارهای ارجاع بیماری شغلی (پیوست ۵) به متخصصین طب کار انجام می‌شود. ۱۰

۶-۲-۳- وظیفه پیگیری بیماران ارجاع شده و نظارت بر رعایت موارد توصیه شده پس از ارجاع بر عهده پزشک خانواده است.

۱۰

۷- پیوستها

۱۱ ۱-۷ پیوست ۱ فرم شرح حال شغلی ویژه شاغلین مراجعه کننده با شکایت خاص

۱۲ ۲-۷ پیوست ۲ مواجهات اصلی و معاینات مورد نیاز برای شاغلین در شغل کشاورزی

۱۴ ۳-۷ پیوست ۳ مواجهات اصلی و معاینات مورد نیاز برای شاغلین در شغل قالببافی

۱۵ ۴-۷ پیوست ۴ مواجهات اصلی و معاینات مورد نیاز برای شاغلین در شغل ساختمان سازی

۱۷ ۵-۷ پیوست ۵ معیارهای ارجاع بیماران مشکوک به بیماری شغلی

۲۸ ۶-۷ پیوست ۶ فرم ارجاع

۲۹ ۷-۷ پیوست ۷ فرم گزارش دهی بیماریهای شغلی شاغلین در شغل کشاورزی

۳۱ ۸-۷ پیوست ۸ فرم گزارش دهی بیماریهای شغلی شاغلین در شغل قالببافی

۳۳ ۹-۷ پیوست ۹ فرم گزارش دهی بیماریهای شغلی شاغلین در شغل ساختمان سازی

۳۵ ۱۰-۷ پیوست ۱۰ فرم گزارش دهی بیماریهای شغلی شاغلین در سایر مشاغل

۳۷

مراجع

پیشگفتار

یکی از برنامه های مرکز سلامت محیط و کار وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تدوین و انتشار رهنمودهای مربوط به حوزه ها و زمینه های مختلف بهداشت محیط و حرفه ای و سایر موضوعات مرتبط است که با بهره گیری از توان علمی و تجربی همکاران متعددی از سراسر کشور، انجام شده است. در این راستا سعی شده است ضمن بهره گیری از آخرین دستاوردهای علمی، از تجربه کارشناسان و متخصصین حوزه ستادی مرکز سلامت محیط و کار نیز استفاده شود و در مواردی که در کشور قوانین، مقررات و دستورالعمل های مدونی وجود دارد در تدوین و انتشار این رهنمودها مورد استناد قرار گیرد. تمام تلاش کمیته های فنی مسئول تدوین رهنمودها این بوده است که محصولی فاخر و شایسته ارائه نمایند تا بتواند توسط همکاران در سراسر کشور و کاربران سایر سازمان ها و دستگاههای اجرائی و بعضاً عموم مردم قابل استفاده باشد ولی به هر حال ممکن است دارای نواقص و کاستی هایی باشد که بدینوسیله از همه متخصصین، کارشناسان و صاحب نظران ارجمند دعوت می شود با ارائه نظرات و پیشنهادات خود ما را در ارتقاء سطح علمی و نزدیکتر کردن هر چه بیشتر محتوای این رهنمودها به نیازهای روز جامعه یاری نمایند تا در ویراست های بعدی این رهنمودها بکار گرفته شود.

با توجه به دسترسی بیشتر کاربران این رهنمودها به اینترنت، تمام رهنمودهای تدوین شده بر روی تارگاہ های وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (وبدا)، معاونت بهداشتی، پژوهشکده محیط زیست دانشگاه علوم پزشکی تهران و مرکز سلامت محیط و کار قرار خواهد گرفت و تنها نسخ بسیار محدودی از آنها به چاپ خواهد رسید تا علاوه بر صرفه جویی، طیف گسترده ای از کاربران به آن دسترسی مداوم داشته باشند.

اکنون که با یاری خداوند متعال در آستانه سی و چهارمین سال پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی این رهنمودها آماده انتشار می گردد، لازم است از زحمات کلیه دست اندرکاران تدوین و انتشار این رهنمودها صمیمانه تشکر و قدردانی نمایم و پیشاپیش از کسانی که با ارائه پیشنهادات اصلاحی خود ما را در بهبود کیفیت این رهنمودها یاری خواهند نمود، صمیمانه سپاسگزاری نمایم.

دکتر کاظم ندافی

رئیس مرکز سلامت محیط و کار

۱- مقدمه

بر اساس ماده ۹۲ قانون کار، انجام معاینات سلامت شغلی برای کلیه شاغلین به صورت سالیانه الزامی است. لذا مرکز سلامت محیط و کار جهت انجام این گونه معاینات، آئین نامه ها و دستورالعمل‌هایی تدوین کرده است تا انجام این معاینات در سراسر کشور به صورت یکسان باشد و کلیه شاغلین تا حد امکان تحت پوشش این معاینات قرار گیرند و در نهایت به هدف انجام این معاینات یعنی ارتقای سطح سلامت شاغلین نزدیک شویم.

بر این اساس بسیاری از محیط‌های کاری بویژه محیط‌های کار صنعتی به صورت دوره ای معاینات کارگران خود را زیر نظر مراکز بهداشت دانشگاه‌های علوم پزشکی انجام می دهند. در این میان کارگاه‌های کوچک (کمتر از ۱۹ نفر) و بویژه کارگاه‌های خویش فرما (از قبیل کشاورزان، دامداران و قالبیافان) در بسیاری از استانها تحت پوشش معاینات سلامت شغلی قرار نمی گیرند. از سویی دیگر عدم توجه به شغل و علل شغلی بیماری‌ها در بررسی بیماران مراجعه کننده سبب شده است بسیاری از بیماری‌های شغلی تا مراحل انتهایی بدون تشخیص باقی مانده و با وجود ادامه مواجهه، درمان بیمار با مشکل روبرو باشد.

نظر به موارد فوق و با توجه به حضور پزشکان خانواده در مناطق روستایی و سیاست افزایش تعداد پزشکان خانواده در شهرها می توان انجام بخشی از معاینات سلامت شغلی را پس از آموزش کافی بر عهده این دسته از پزشکان قرار داد تا پوشش معاینات سلامت شغلی بویژه در مشاغل ذکر شده افزایش یابد. علاوه بر این با تدوین معیارهایی جهت توجه به شغل هنگام بررسی بیماران و ارجاع بهنگام بیماران با شک به بیماری شغلی می تواند در تشخیص زود هنگام بیماریهای شغلی، ثبت و گزارش دهی این بیماری‌ها و در نهایت درمان آنها تاثیر بسزایی داشته باشد.

۲- بیان مسأله

همگام با توسعه صنعتی در کشور شاهد افزایش میزان و انواع عوامل زیان آور محیط کار در شاغلین هستیم. این عوامل می‌توانند منجر به بیماری‌هایی در شاغلین شوند که از آن‌ها به عنوان بیماری‌های شغلی یا بیماری‌های مرتبط با کار یاد می‌شود. در واقع عوامل زیان آور محیط کار ممکن است در شاغل بیماری ایجاد کنند و یا بیماری پیشین او را تشدید کنند. از ویژگی‌های قابل توجه بیماری‌های شغلی قابل پیشگیری بودن بسیاری از آنهاست. یکی از انواع روشهای پیشگیری تشخیص افراد مستعد به بیماری بالینی و یا تشخیص زودهنگام بیماری می‌باشد. از راه‌های این پیشگیری می‌توان به انجام منظم معاینات سلامت شغلی شامل معاینات بدو استخدام، دوره ای، بازگشت به کار، تناسب برای شغل و خروج از کار اشاره کرد.

معاینات سلامت شغلی از الزامات نظام مراقبت سلامت شغلی هستند که اکنون توسط مراکز تخصصی (متخصصین) طب کار و پزشکان عمومی دارای کد معاینات سلامت شغلی ارائه می‌شوند. انجام این معاینات در صنایع و کارگاههای بزرگ در کل کشور کم و بیش در حال انجام است. از شاغلینی که در این زمینه خدمات کمتری گرفته‌اند می‌توان به شاغلین در بخش کشاورزی، دامداری، قالیبافی، ساختمان سازی و همچنین کارگاه‌های کوچک و خانگی اشاره کرد که با توجه به پراکندگی و همچنین عدم ثبات و یا ضعف بنیه مالی خدمات سلامت شغلی کمتر به آنها ارائه شده است.

این دستورالعمل نحوه انجام معاینات سلامت شغلی را در شاغلین برخی مشاغل و واحدهای کاری و همچنین معیارهای ارجاع بیماران مشکوک به ابتلا به بیماری شغلی را توسط پزشکان خانواده بیان می‌کند.

۳- اهداف

هدف از تدوین این دستورالعمل تعیین نحوه انجام معاینات سلامت شغلی از نوع بدو استخدام و دوره ای توسط پزشکان خانواده و تعیین چگونگی توجه به شغل در بررسی بیماران و معیارهای ارجاع در موارد شک به بیماری‌های شغلی می‌باشد.

۴- دامنه کاربرد

کاربرد این دستورالعمل صرفاً در انجام معاینات بدو استخدام و دوره ای در برخی از مشاغل توسط پزشکان خانواده می‌باشد و شامل سایر مشاغل یا گروه‌های شغلی و همچنین سایر پزشکان اعم از عمومی و متخصص نمی‌شود.

۵- اصطلاحات و تعاریف

۵-۱- شاغل

منظور از شاغل در این دستورالعمل هر فردی است که به صورت نیمه وقت یا تمام وقت به شغلی مشخص اشتغال داشته باشد.

۵-۲- معاینات سلامت شغلی

منظور از معاینات سلامت شغلی در این دستورالعمل، ارزیابی شاغلین در زمان‌ها یا دوره‌های زمانی مشخص به منظور کشف استعداد بیمار شدن و یا کشف زود هنگام بیماری و یا تناسب برای شغل در فرد شاغل است. این ارزیابی‌ها شامل اقدامات پاراکلینیک از قبیل آزمایشات، اسپرومتری و اودیومتری نیز می‌شود. معاینات سلامت شغلی به انواع زیر دسته بندی می‌شوند

۵-۲-۱- معاینات بدو استخدام

این معاینات پیش از شروع به کار شاغل به منظور تعیین سطح سلامت وی و همچنین تعیین توانایی انجام کار پیشنهادشده انجام می‌شوند. قابل ذکر است در صورت تغییر شغل لازم است این معاینات برای شغل جدید تکرار شوند.

۵-۲-۲- معاینات دوره ای

این معاینات به منظور تعیین سطح سلامت شاغل و همچنین تشخیص زود هنگام بیماری شغلی در فواصل مشخص (حداقل سالانه) انجام می‌شوند.

۵-۳- واحد کاری

منظور از واحدهای کاری در این دستورالعمل کارگاههای داری کمتر از ۱۹ نفر شاغل، کارگاههای قالبی، کارگاههای کشاورزی، کارگاههای ساختمانی و کلیه کارگاههای خانگی می‌باشد.

۵-۳-۱- منظور از کارگاههای قالبی کارگاههای بافت قالی، گلیم، جاجیم، زیلو، وسایر مواد بافتنی می‌باشد. این کارگاهها شامل کارخانه های نساجی نمی‌باشد.

۵-۳-۲- منظور از کارگاههای کشاورزی کلیه مزارع، باغها، و گلخانه‌ها می‌باشد.

۵-۳-۳- منظور از کارگاههای ساختمانی کلیه کارگاههای ساختمانی شخصی است و شامل کارگاههای پیمانکاری و یا کارگاههای ساختمانی وابسته به سایر صنایع نمی‌باشد.

۵-۴- پزشک خانواده

منظور از پزشک خانواده در این دستورالعمل فردی است که دارای مدرک دکترای حرفه‌ای پزشکی عمومی و معجز معتبر کار پزشکی است و در نخستین سطح خدمات، عهده دار خدمات پزشکی سطح اول است. پزشک خانواده، بیمار را در سیستم ارجاع قرار می‌دهد و او را از بدو ورود به سیستم تا پایان درمان و مراقبتهای پس از درمان تحت نظر خود دارد.

۵-۵-ارجاع

منظور از ارجاع در این دستورالعمل نظامی است که بر اساس آن، فرد شاغل به منظور دریافت خدمات بهداشتی و درمانی به پزشک خانواده مراجعه می‌کند و در صورت شک به وجود بیماری شغلی به متخصصین طب کار ارجاع می‌شود.

۵-۶-بیماری شغلی

منظور از بیماری شغلی در این دستورالعمل بیماری‌ای است که در اثر مواجهات موجود در محیط کار ایجاد و یا تشدید شود.

۵-۷-پرونده پزشکی شاغل

منظور از پرونده پزشکی شاغل در این دستورالعمل پرونده پزشکی شاغل مصوب مرکز سلامت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است که باید در هر گونه معاینات سلامت شغلی برای شاغل تکمیل شود.

۶- شیوه های ارائه خدمت

۶-۱-۱- انجام معاینات سلامت شغلی

۶-۱-۱-۱- کلیات

پزشکان خانواده می‌توانند معاینات سلامت شغلی از نوع معاینات بدو استخدام، و دوره ای را در واحدهای کاری ذکر شده در بند ۴-۳ این دستورالعمل با رعایت قوانین مصوب وزارت بهداشت انجام و نتایج آن را به مراکز بهداشتی - درمانی ارائه دهند.

۶-۱-۱-۱-۱- انجام معاینات سلامت شغلی توسط پزشکان خانواده نیاز به شرکت در فراخوان و دریافت کد معاینات سلامت شغلی از معاونت بهداشتی دانشگاه/دانشکده مربوط ندارد. اما لازم است مجوز انجام معاینات سلامت شغلی توسط مراکز بهداشت شهرستان مربوط صادر شود.

۶-۱-۱-۱-۲- پزشکان خانواده می‌توانند صرفاً در حوزه فعالیتشان که توسط مراکز بهداشتی - درمانی مشخص شده به انجام معاینات سلامت شغلی بپردازند.

۶-۱-۱-۱-۳- پزشک خانواده باید پیش از آغاز معاینه، گزارش بهداشت حرفه ای محیط کار فرد را اخذ کرده و در معاینه مد نظر قرار دهد.

۶-۱-۱-۱-۳-۱- در صورتی که واحد کاری گزارش بهداشت حرفه ای نداشته باشد لازم است پزشک خانواده با همراهی کارشناس بهداشت حرفه ای مرکز بهداشت/خانه بهداشت پس از بازدید از محیط کار فرم بهداشت حرفه ای شغل را تکمیل نماید.

۶-۱-۱-۱-۴- پزشک خانواده موظف است آزمایشات پاراکلینیک مورد نیاز هر شاغل را با توجه به مواجهات محیط کار درخواست و پیگیری نماید تا از طریق مراکز مجاز انجام شوند.

۶-۱-۱-۱-۵- در صورت نیاز به انجام آزمون عملکرد ریه (اسپیرومتری) و یا شنوایی سنجی (اودیومتری)، لازم است این آزمونها توسط افراد یا مراکز مجاز انجام و تفسیر شوند.

۶-۱-۱-۱-۶- برای تمامی افرادی که بر اساس این دستورالعمل مورد معاینه قرار می‌گیرند، باید پرونده پزشکی شاغل مصوب مرکز سلامت محیط و کار وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تشکیل گردد.

۶-۱-۱-۱-۶-۱- محل نگهداری پرونده پزشکی شاغل برای کارگاههای خانگی در پرونده خانوار موجود در خانه بهداشت/مرکز بهداشتی - درمانی و برای کارگاههای غیرخانگی در پرونده کارگاه موجود در خانه بهداشت/ مرکز بهداشتی - درمانی می‌باشد.

۱-۶-۱-۱-۲- مسئولیت تکمیل پرونده پزشکی شاغل بر عهده پزشک خانواده است و لازم است پس از ابراز نظر نهایی در مورد شغل، آن را ممهور به مهر نظام پزشکی خود کند.

۱-۶-۱-۱-۷- پزشک خانواده موظف است در مواردی که در معاینات سلامت شغلی بر اساس معیارهای ارجاع (پیوست ۶ معیارهای ارجاع بیماران مشکوک به بیماری شغلی) احتمال بیماری شغلی در شاغل وجود داشته باشد، وی را بر اساس فرم ارجاع موجود در پیوست ۷ (فرم ارجاع شاغلین) برای اقدامات تخصصی به متخصصین طب کار ارجاع نماید.

۱-۶-۱-۱-۷-۱- لازم است پرونده افرادی که ارجاع می شوند پس از بازگشت پاسخ ارجاع و بر اساس آن تکمیل شود.

۱-۶-۱-۱-۷-۲- پزشکان خانواده موظف اند فهرست شاغلین نیازمند ارجاع را پس از اتمام معاینات واحد کاری به مرکز بهداشتی - درمانی ارائه نمایند و پس از ارجاع شاغل، فرم گزارش دهی بیماری های شغلی مخصوص پزشک خانواده موجود در پیوست ۵ را بر اساس پاسخ ارجاع مطابق دستور العمل های صادره از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی هر ۶ ماه یک بار تکمیل و ارسال نمایند.

۱-۶-۱-۱-۸- اطلاعات و نتایج معاینات بعمل آمده باید بر اساس نظام جامع آماری سلامت شغلی در فرم های مصوب از طرف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ثبت و در پرونده پزشکی فرد معاینه شده قرار داده شود.

۱-۶-۲- نحوه انجام معاینات سلامت شغلی در کارگاههای زیر ۱۹ نفر و کارگاههای خانگی
 ۱-۶-۲-۱- جهت انجام معاینات سلامت شغلی در کارگاههای زیر ۱۹ نفر و کارگاههای خانگی لازم

است مراحل زیر طی شود

الف) بازدید از محل کار

ب) تعیین مواجهات اصلی موجود در محیط کار به ازای هر کارگر یا هر ایستگاه کاری

ج) طراحی معاینه و آزمونهای پاراکلینیک مورد نیاز برای هر کارگر با توجه به مواجهات اصلی شغل

د) انجام معاینه و هماهنگی جهت انجام آزمونهای پاراکلینیک در محل واحد کاری

تبصره: در صورت عدم وجود امکان انجام معاینات در واحد کاری می توان از کارگران واحد کاری دعوت نمود تا در محل مرکز بهداشت/خانه بهداشت معایناتشان انجام شود.

ه) تکمیل فرم پرونده پزشکی شاغل مصوب مرکز سلامت محیط و کار وزارت بهداشت در مورد هر کارگر

و) ارجاع کارگران در صورت نیاز

ز) ارائه نظر نهایی در مورد اشتغال به کار کارگر

تبصره: در صورت شک به بیماری شغلی لازم است پیش از اعلام نظر نهایی کارگر جهت بررسی بیشتر به متخصص طب کار ارجاع شود.

۱-۶-۳- نحوه انجام معاینات سلامت شغلی در شغل کشاورزی

۱-۶-۳-۱- معاینات سلامت شغلی کشاورزان با توجه به مواجهات اصلی این شغل که در پیوست ۲ بیان شده، انجام می شود.

۱-۶-۳-۲- سایر مراحل مانند کارگاههای زیر ۱۹ نفر انجام خواهد شد.

۱-۶-۳-۳- لازم است پزشکان خانواده پیش از انجام معاینات به تنوع وظایف کارکنان این کارگاهها توجه داشته باشند. کارکنان این کارگاهها ممکن است به شغل کشاورزی (دستی یا مکانیکی)، دامپروری، گلخانه داری، یا باغبانی اشتغال داشته باشند. مواجهات شغلی مشاغل فوق با یکدیگر متفاوت است.

۱-۶-۴- نحوه انجام معاینات سلامت شغلی در شغل قالبیافی

۱-۶-۴-۱- معاینات سلامت شغلی قالبیافان با توجه به مواجهات اصلی این شغل که در پیوست ۳ بیان شده، انجام می شود.

۱-۶-۴-۲- سایر مراحل مانند کارگاههای زیر ۱۹ نفر انجام خواهد شد.

۱-۶-۴-۳- لازم است پزشکان خانواده پیش از انجام معاینات به تنوع وظایف کارکنان این کارگاهها توجه داشته باشند. کارکنان این کارگاهها ممکن است به شغل قالی بافی، گلیم بافی، جاجیم بافی، نمدمالی، زیلوبافی، ترمه دوزی و پته دوزی اشتغال داشته باشند. مواجهات شغلی هر یک از این مشاغل متفاوت است.

۱-۶-۵- نحوه انجام معاینات سلامت شغلی در کارگاههای ساختمانی

۱-۶-۵-۱- معاینات سلامت شغلی کارگران ساختمانی با توجه به مواجهات اصلی این شغل که در پیوست ۴ بیان شده، انجام می شود.

۱-۶-۵-۲- سایر مراحل مانند کارگاههای زیر ۱۹ نفر انجام خواهد شد.

۱-۶-۵-۳- لازم است پزشکان خانواده پیش از انجام معاینات به تنوع وظایف کارکنان این کارگاهها توجه داشته باشند. کارکنان این کارگاهها ممکن است به شغل بنایی، نجاری، نقاشی، گچ کاری، سیمان کاری، بناکاری، سنگ کاری، سرامیک کاری، برق کاری، لوله کشی، یا آهنگری اشتغال داشته باشند. مواجهات شغلی مشاغل فوق با یکدیگر متفاوت است.

۶-۲- ارجاع بیماران

پزشکان خانواده موظف اند هنگام بررسی کلیه بیماران مراجعه کننده که شاغل هستند و یا در گذشته شاغل بوده اند، به علل شغلی بیماری ها نیز توجه کرده و در صورت شک به بیماری شغلی نسبت به ارجاع افراد ذکر شده بر اساس فرم ارجاع (پیوست ۶) به متخصصین طب کار اقدام نمایند.

۶-۲-۱- لازم است پزشکان خانواده فرم شرح حال شغلی (پیوست ۱) را برای کلیه بیماران شاغل تکمیل کنند و آن را در پرونده بیمار نگه دارند.

۶-۲-۲- ارجاع بیماران بر اساس معیارهای ارجاع بیماری شغلی (پیوست ۵) به متخصصین طب کار انجام می شود.

۶-۲-۳- وظیفه پیگیری بیماران ارجاع شده و نظارت بر رعایت موارد توصیه شده پس از ارجاع بر عهده پزشک خانواده است.

۷- پیوستها

۷-۱ پیوست ۱ فرم شرح حال شغلی ویژه شاغلین مراجعه کننده با شکایت خاص

- عنوان شغل اصلی .....

وظایف محوله (شرح مختصری از وظایف روزانه فرد در محیط کار)

.....
 .....
 .....

سابقه کار ..... سال

.....
 .....
 .....

- عنوان شغل دوم و مواجهات .....

.....
 .....
 .....

- عنوان شغل پیشین و مواجهات .....

.....
 .....

- ارتباط شکایات و نشانه ها با شغل

نشانه ها و علائم بیماری چه مدت پس از اشتغال به کار ایجاد شده است؟ ..... ماه/سال

آیا نشانه ها و علائم بیماری در محیط کار آغاز یا تشدید می شود؟ بلی خیر

توضیح .....

آیا نشانه ها و علائم بیماری در طول روز کاری تغییر می کند؟ بلی خیر

توضیح .....

آیا نشانه ها و علائم بیماری در طول هفته کاری تغییر می کند؟ بلی خیر

توضیح .....

آیا نشانه ها و علائم بیماری در تعطیلات یا مرخصیها بهتر می شود/بهبود می یابد؟ بلی خیر

توضیح .....

آیا علائم مشابه در همکاران فرد وجود دارد؟ بلی خیر

۲-۲ پیوست ۲ مواجهات اصلی و معاینات مورد نیاز برای شاغلین در شغل کشاورزی

تستهای پاراکلینیک	معاینه	شرح حال	نوع مواجهه
فیزیکی			
-	معاینه حدت بینایی، معاینه پوست	پرسش از کاهش حدت بینایی، ضایعات پوستی بویژه زخمهای مزمن پوستی در مناطق در معرض نور	نور خورشید
-	معاینه قلب، معاینه پوست بویه در ناحیه چینها	پرسش از داروهای مصرفی، سابقه سنگ کلیه، دردهای عضلانی یا اختلال هوشیاری هنگام کار، سابقه بیماری قلبی، سوزش پوست	گرما
-	معاینه پوست	پرسش از سفید شدن یا کبود شدن انگشتان	سرما
-	معاینه اسکلتی - عضلاتی (کمر و اندام فوقانی)، معاینه پوست	پرسش از کمر درد، درد اندام فوقانی، پارستزی یا بی حسی در اندامها، سفید شدن یا کبود شدن انگشتان	ارتعاش
اود یومتری	معاینه گوش	پرسش از کاهش شنوایی، وزوز گوش، سرگیجه	صدا
ارگونومیک			
-	معاینه کمر	پرسش از درد کمر، علائم رادیکولوپاتی	مواجهه در ناحیه کمر (خم و راست شدن، بلند کردن بار، ایستادن)
-	معاینه شانه، آرنج و مچ	پرسش از درد شانه، محدودیت حرکت شانه، درد آرنج، درد مچ، پارستزی و بی حسی در اندام فوقانی	مواجهه در ناحیه اندام فوقانی (بلند کردن دست بالای سر، حرکات مکرر مچ و آرنج)
-	معاینه زانو، معاینه از نظر واریس	پرسش از درد زانو، درد ساق	مواجهه در ناحیه اندام تحتانی (زانوزدن، چمباتمه زدن، بالا و پایین رفتن از پله)

تستهای پاراکلینیک	معاینه	شرح حال	نوع مواجهه
			یا نردبان، ایستادن طولانی)
شیمیایی			
اسپیرومتری	معاینه ریه	پرسش از تنگی نفس، سرفه، خس خس سینه	اکسیدهای نیتروژن (ناشی از علوفه تازه)
-	معاینه پوست، ریه و معاینه نوروپاتی	پرسش از علائم درماتیت، پرسش از تنگی نفس، سرفه، پرسش از ضعف عضلات و اختلال حسی	آفت کشها (هنگام سم پاشی)
-	معاینه پوست، ریه و معاینه نوروپاتی	پرسش از علائم درماتیت، پرسش از تنگی نفس، سرفه	کودهای شیمیایی
اسپیرومتری	معاینه ریه	پرسش از تنگی نفس، سرفه، خس خس سینه، تنگی نفس شبانه، تنگی نفس فعالیتی	گردوغبار ناشی از گیاهان و جانوران
	معاینه پوست	پرسش از خارش یا سوزش پوست، پوسته پوسته شدن، خشکی، افزایش خطوط پوستی، ضخیم شدگی پوست	
بیولوژیک			
-	معاینه ریه	پرسش از سابقه گزش، زخم پوستی	گزش حیوانات
-	معاینه پوست	پرسش از سابقه ضایعات پوستی، تب، زخمهای پوستی	عفونتهای منتقله از حیوانات
* لازم به ذکر است هنگام انجام معاینات سلامت شغلی، معاینه کامل پزشکی انجام می شود، جداول فوق نشاندهنده تاکید بر ارگانهای هدف مواجهات شغلی است.			

۷-۳ پیوست ۳ مواجهات اصلی و معاینات مورد نیاز برای شاغلین در شغل قالبیابی

تستهای پاراکلینیک	معاینه	شرح حال	نوع مواجهه
فیزیکی			
اودیومتری	معاینه گوش	پرسش از کاهش شنوایی، وزوز گوش، سرگیجه	صدا
ارگونومیک			
-	معاینه کمر	پرسش از درد کمر، علائم رادیکولوپاتی	مواجهه در ناحیه کمر (خم و راست شدن، بلند کردن بار، ایستادن یا نشستن طولانی)
-	معاینه شانه، آرنج و میچ	پرسش از درد شانه، محدودیت حرکت شانه، درد آرنج، درد میچ، پارستزی و بی حسی در اندام فوقانی	مواجهه در ناحیه اندام فوقانی (بلند کردن دست بالای سر، حرکات مکرر میچ و آرنج)
-	معاینه زانو، معاینه از نظر واریس	پرسش از درد زانو، درد ساق	مواجهه در ناحیه اندام تحتانی (زانوزن، چمباتمه زدن، بالا و پایین رفتن از پله یا نردبان)
شیمیایی			
اسپیرومتری	معاینه ریه	پرسش از تنگی نفس، سرفه، خس خس سینه، تنگی نفس شبانه، تنگی نفس فعالیتی	گردوغبار الیاف طبیعی
اسپیرومتری	معاینه ریه، معاینه پوست	پرسش از تنگی نفس، سرفه، خس خس سینه، تنگی نفس شبانه، تنگی نفس فعالیتی پرسش از سوزش یا خارش پوست، پوسته پوسته شدن، خشکی پوست	رنگها
بیولوژیک			
-	معاینه پوست	پرسش از سابقه ضایعات پوستی، تب، زخمهای پوستی	عفونتهای منتقله از حیوانات

* لازم به ذکر است هنگام انجام معاینات سلامت شغلی، معاینه کامل پزشکی انجام می شود، جدول فوق نشاندهنده تاکید بر ارگانهای هدف مواجهات

شغلی است.

۴-۷ پیوست ۴ مواجهات اصلی و معاینات مورد نیاز برای شاغلین در شغل ساختمان سازی

تستهای پاراکلینیک	معاینه	شرح حال	نوع مواجهه
فیزیکی			
-	معاینه حدت بینایی، معاینه پوست	پرسش از کاهش حدت بینایی، ضایعات پوستی بویژه زخمهای مزمن پوستی در مناطق در معرض نور	نور خورشید
-	معاینه قلب، معاینه پوست بویه در ناحیه چینها	پرسش از داروهای مصرفی، سابقه سنگ کلیه، دردهای عضلانی یا اختلال هوشیاری هنگام کار، سابقه بیماری قلبی، سوزش پوست	گرما
-	معاینه پوست	پرسش از سفید شدن یا کبود شدن انگشتان	سرما
-	معاینه اسکلتی - عضلانی (کمر و اندام فوقانی)، معاینه پوست	پرسش از کمر درد، درد اندام فوقانی، پارستزی یا بی حسی در اندامها، سفید شدن یا کبود شدن انگشتان	ارتعاش
اودیومتری	معاینه گوش	پرسش از کاهش شنوایی، وزوز گوش، سرگیجه	صدا
ارگونومیک			
-	معاینه کمر	پرسش از درد کمر، علائم رادیکولوپاتی	مواجهه در ناحیه کمر (خم و راست شدن، بلند کردن بار، ایستادن)
-	معاینه شانه، آرنج و مچ	پرسش از درد شانه، محدودیت حرکت شانه، درد آرنج، درد مچ، پارستزی و بی حسی در اندام فوقانی	مواجهه در ناحیه اندام فوقانی (بلند کردن دست بالای سر، حرکات مکرر مچ و آرنج)
-	معاینه زانو، معاینه از نظر واریس	پرسش از درد زانو، درد ساق	مواجهه در ناحیه اندام تحتانی (زانوزن، چمباتمه زدن، بالا و پایین رفتن از پله یا نردبان)

تستهای پاراکلینیک	معاینه	شرح حال	نوع مواجهه
شیمیایی			
اسپیرومتری، عکس قفسه سینه	معاینه ریه و پوست	پرسش از تنگی نفس، سرفه پرسش از علائم درماتیت	خاک
اسپیرومتری	معاینه ریه، پوست، مخاط بینی و حلق	پرسش از تنگی نفس، سرفه پرسش از علائم درماتیت پرسش از زخم پوستی پرسش از زخم مخاطی یا خونریزی از مخاطات	سیمان
اسپیرومتری	معاینه ریه، پوست و مخاط بینی و حلق	پرسش از تنگی نفس، سرفه پرسش از علائم درماتیت پرسش از زخم پوستی پرسش از زخم مخاطی یا خونریزی از مخاطات	آهک
اسپیرومتری	معاینه ریه و پوست	پرسش از تنگی نفس، سرفه پرسش از علائم درماتیت	رنگ
اسپیرومتری	معاینه ریه و پوست	پرسش از تنگی نفس، سرفه پرسش از علائم درماتیت	گچ
اسپیرومتری	معاینه ریه، پوست و مخاط بینی و حلق	پرسش از تنگی نفس، سرفه پرسش از علائم درماتیت پرسش از زخم مخاطی یا خونریزی از مخاطات	دمه های فلزی ناشی از جوشکاری یا برش فلزات

* لازم به ذکر است هنگام انجام معاینات سلامت شغلی، معاینه کامل پزشکی انجام می شود، جداول فوق نشاندهنده تاکید بر ارگانهای هدف مواجهات شغلی است.

۷-۵ پیوست ۵ معیارهای ارجاع بیماران مشکوک به بیماری شغلی

بیماری شغلی به بیماری ای گفته می شود که در اثر عوامل موجود در محیط کار ایجاد یا تشدید می شود. تشخیص ارتباط نشانه ها، علائم و بیماریها با مواجهات شغلی اهمیت بسزایی در پیشگیری از بیماری، پیشگیری از عوارض بیماری و درمان بیماری دارد. در صورت عدم توجه به شغل به عنوان عامل ایجادکننده بیماری بسیاری از بیماریها قابل درمان نخواهند بود. بنابراین توجه به شغل هنگام بررسی یک بیمار یا فرد شاغل (در هنگام انجام معاینات سلامت شغلی) و ارجاع بیماران با یافته هایی که شک به وجود بیماری شغلی را به وجود می آورد، در پیش آگهی بیماری و همچنین نحوه درمان آن تاثیر غیرقابل انکاری دارد.

جداول صفحات بعد معیارهایی را بیان می کند که بر اساس آنها احتمال وجود بیماری شغلی مطرح می شود. بنابراین مشاهده هر کدام از این معیارها (در شرح حال، معاینه و یا اقدامات پاراکلینیک) ارجاع فرد به سطح بعدی ارائه خدمات (مراکز تخصصی طب کار) را ایجاب می کند.

جدول ۵-۱ نشاندهنده معیارهای ارجاع بر اساس یافته های به دست آمده از شرح حال، جدول ۵-۲ بر اساس یافته های به دست آمده از معاینه بالینی و جدول ۵-۳ ارجاع بر اساس بیماری تشخیص داده شده است.

جدول ۵-۱. ارجاع بر اساس یافته های شرح حال*

مشاغل	مواجهات	شکایت بیمار	
کار در محیط باز (کشاورزی، دامداری، کار ساختمانی)، شیشه گری، جوشکاری، کوره های ذوب آبکاری، طلاسازی، دباغی، تولید ابریشم مصنوعی، تولید سلوفان	پرتو خورشید (فرابنفش و نور مرئی)، پرتو فرسوخ جیوه، دی سولفید کربن	کاهش حدت بینایی / تاری دید محدود شدن میدان بینایی	شش
کارهای خدماتی، ساختمان سازی، عایق کاری، آبکاری، ذوب فلزات، تولید مواد شیمیایی، تولید لاستیک و پلاستیک، کار در صنعت نفت یا پتروشیمی، جوشکاری	مواد شوینده، مواد ضد عفونی کننده، سیمان، رطوبت، ترکیبات پشم شیشه، رنگ، حلالهای شیمیایی، اسیدها و قلیاها، مواد محرک مانند فلزات سنگین بویژه نیکل، کروم، کادمیوم، اصطکاک مشتقات نفت، رنگها، برخی میوه ها و ترکیبات گیاهی نیکل، پلاتین، لیندان، مرغ و ماهی، لاتکس	خشکی، خارش، سوزش بویژه در نواحی باز (مانند دستها و صورت) واکنش پوستی به نور خورشید در نواحی در معرض نور کپهر	پوست و مو و ناخن
صنایع شیمیایی کارهای خدماتی، آشپزی، کشاورزی، مکانیکی، صنایع غذایی تولید آفت کشها	رطوبت، تروما، میکروارگانیسمها سلنیوم، تالیوم	ترشح اطراف ناخن همراه با شکنندگی ریزش مو	
آبکاری، جوشکاری، ذوب فلزات، صنایع شیمیایی، خشکشویی، کشاورزی	مواد محرک (بخارات اسیدها و قلیاها، بخارات حلالها، دمه های فلزی، گازهای محرک)	سوزش بینی، حلق و گلو، آبریزش بینی، خونریزی از بینی	دستگاه تنفسی فوقانی

مشاغل	مواجهات	شکایت بیمار	
آبکاری، جوشکاری، ذوب فلزات، صنایع شیمیایی، خشکشویی، کشاورزی، نساجی، قالیبافی، معدنکاری، صنعت کاشی و سرامیک، تولید فرآورده های نسوز، سنگبری، ریخته گری، sandblasting، کار ساختمانی	مواد محرک (بخارات اسیدها و قلیاها، بخارات حلالها، دمه های فلزی، گازهای محرک)، آلرژنها (بخارات برخی حلالها، دمه های کروم و نیکل، غبارات آلی مانند گردوغبار ناشی از گیاهان یا جانوران، پنبه، کنف)، گردوغبارهای معدنی (سیلیس، آزبست، زغال)	سرفه، تنگی نفس، خس خس سینه تنگی نفس شبانه تنگی نفس فعالیتی سرفه، تنگی نفس، و خستگی زودرس در محیط کار	مجارى هوای تخرابی و رید ها
کلیه کارخانه های تولیدی، رانندگی وسایل نقلیه سنگین، کشاورزی، قالیبافی، کار اداری، کار با کامپیوتر، کارهای مکانیکی و تعمیراتی، ساختمان سازی، راه سازی، خیاطی، معدن کاری، کار با ابزارهای مرتعش	حمل بار سنگین، خم و راست کردن و چرخش کمر، وضعیت ثابت گردن، خم و راست کردن و چرخش گردن، کار بالای سطح شانه ها، ایستادن طولانی، نشستن طولانی، حرکات مکرر آرنج یا مچ، ارتعاش	درد گردن، کمر، شانه، زانو، مچ محدودیت حرکات مفاصل گزگز، مورمور یا بی حسی در اندامها	سیستم اسکلتی - عضلانی
رنگ سازی، نقاشی، تولید مواد شیمیایی کار با ابزارهای مرتعش (اره برقی، مته برقی، پیکور و...)، کار در محیط سرد	حلالهای هالوژنه ارتعاش، سرما	تپش قلب حین کار سفید یا کبود شدن انگشتان	قلب و عروق
تولید لاستیک و پلاستیک، خشکشویی، تولید مواد شیمیایی، تولید آفت کشها کار در معدن، پارکینگ، تعمیرگاه، کار در نزدیکی کوره، آتشنشانی، پالایش منگنز، تولید فولاد	حلالهای هالوژنه، مشتقات نفت خام مونوکسید کربن، منگنز	سردرد، سرگیجه، اختلال خلق، اختلال حافظه و تمرکز علائم پارکینسونیسم	سیستم اعصاب مرکزی

مشاغل	مواجهات	شکایت بیمار	
ذوب فلزات، باتری سازی، رنگ سازی، نقاشی، کشاورزی، تولید و کاربرد چسب، کفش سازی، تولید کاغذ، تولید آفت کش	فلزات سنگین مانند سرب و تالیوم، برخی حلالها، آفت کشها	گزگز و مورمور، بی حسی، ضعف حرکتی	سیستم اعصاب محیطی
کار در معدن یا کارخانه تولید مس، سرب یا روی، جوشکاری و لحیم کاری، شیشه گری، کار در نزدیکی کوره	کادمیوم، گرما	سنگ کلیه	دستگاه ادراری - تناسلی
تولید رنگ، نقاشی، کار در صنایع نفت	آنیلین، نفتیلامین، بنزیدین	هماچوری	دستگاه گوارشی
تولید آفت کشها، تولید پی وی سی کشاورزی، باغبانی، کارهای خدماتی و...	آرسنیک، وینیل کلراید خم و راست شدن مکرر	درد شکم، زردی ترش کردن	سیستم شنوایی
تمامی مشاغل پرسروصدا بویژه نساجی، کار با ماشینهای کشاورزی، صنایع فلزی، آهنگری، صافکاری	صدا، حلالها، دمه های فلزات سنگین	کاهش شنوایی، وزوز گوش، سرگیجه	

* در مورد هر علامت صرفا مهمترین و شایعترین مواجهات و مشاغل ذکر شده است نه تمامی آنها.

جدول ۵-۲. ارجاع بر اساس یافته های معاینه.

مشاغل	مواجهات	یافته های بالینی
کار در محیط باز (کشاورزی، دامداری، کار ساختمانی)، شیشه گری، جوشکاری، کوره های ذوب	پرتو خورشید (فرابنفش و نور مرئی)، پرتو فرسوخ	کاهش حدت بینایی / تاری دید
تولید ابریشم مصنوعی، تولید سلوفان	جیوه، دی سولفید کربن	محدود شدن میدان بینایی

مشاغل	مواجهات	یافته های بالینی
کار در محیط باز (کشاورزی، دامداری، کار ساختمانی)، کار دستی (مکانیکی و...)، کار در صنایع نفتی و پتروشیمی	پرتو فرابنفش، اصطکاک، مشتقات نفتی	هیپریگمانتاسیون
تولید رنگ، نقاشی، کارخانه های تولید مواد شیمیایی یا پلاستیکها	حلالهای فنولی	هیپویگمانتاسیون
آبکاری، تولید مواد شیمیایی، کارهای تعمیراتی و مکانیکی، کارهای خدماتی، کشاورزی، قالیبافی، کار ساختمانی	مواد تحریک کننده، از قبیل اسیدها، قلیاها، حلالها، فلزات سنگین، سیمان، مواد شوینده و ضد عفونی کننده، اصطکاک	خشکی، قرمزی، پوسته ریزی، خارش یا سوزش، افزایش خطوط پوستی، ضخیم شدگی
کشاورزی، کار با آفت کشها، آسفالت کاری، کار با مشتقات نفتی، ساختمان سازی، صنعت لاستیک، ذوب و پالایش آلومینیوم	ترکیبات آرسنیک، پرتو خورشید، برخی هیدروکربنها	زخمهای مزمن (همراه با خونریزی)
کارهای تعمیراتی و مکانیکی، کار با مشتقات نفتی	حلالها، روغن	آکنه بویژه در تنه و رانها
تولید مواد شیمیایی، کار در خشکشویی، کار با مشتقات نفتی	حلالهای هالوژنه	آکنه در صورت و پشت گوها
نانوایی، کار در نزدیکی کوره های ذوب، شیشه گری	گرما	میلیاریای وسیع
معدن یا کارخانه ذوب سرب، روی، یا مس، تولید آفت کشها، تولید باتری، رنگ سازی	فلزات سنگین (آرسنیک، سرب)	خطوط سفیدرنگ روی ناخن
تولید آفت کشها	سلنیوم، تالیوم	آلپسی
آبکاری، هیدرولیز، جوشکاری، ذوب فلزات	مواد تحریک کننده (اسیدها و قلیاها، دمه های فلزی بویژه کادمیوم)	قرمزی، التهاب یا زخم در مخاط بینی یا حلق
معدنکاری، تولید فرآورده های نسوز	آزبست	خشونت صدا

مشاغل	مواجهات	یافته های بالینی	
تولید مواد شوینده و ضد عفونی کننده، نانوبی، تولید آرد، شیرینی پزی، تولید مواد شیمیایی، کارخانه های نساجی، آزمایشگاههای تحقیقاتی، کشاورزی، باغداری، کار در گلخانه، دامپروری، آبکاری، ذوب فلزات، جوشکاری، لحیم کاری	فراورده های گیاهی (پنبه، کنف)، پروتئینهای ناشی از گیاهان و جانوران، مواد شیمیایی (ایزوسیاناتها، پلیکاتیک اسید...)، فلزات (نیکل، کروم، پلاتین و...)، مواد محرک (گازهای تحریک کننده، دمه های فلزی، اسیدها، قلیاها)	ویزینگ کراکل، سیانوز، کلاینگ	دستگاه تنفسی تحتانی
معدنکاری، ساختمان سازی، کشاورزی، سنگبری، ریخته گری، sandblasting	سیلیس، آزبست، زغال، آلومینیوم		
کشاورزی، باغبانی، قالیبافی، کار ساختمانی، کار در خط تولی و مونتاژ، رانندگی، نجاری، خیاطی	حمل بار سنگین، کارهای تکراری متمرکز روی یک یا چند مفصل، اعمال نیرو، وضعیتهای نامناسب بدن، ارتعاش، کار دستی	کاهش محدوده حرکات مفصل، درد هنگام حرکت دادن مفاصل	دستگاه اسکلتی - عضلانی
معدنکاری، ریخته گری، سنگبری، sandblasting	سیلیس	آرتريت همراه با تخریب مفاصل	
تولید باتری، معادن سرب و روی، ذوب فلزات	سرب	مونوآرتريت دردناک	
خشکشویی، تولید مواد شیمیایی، تولید رنگ، نقاشی	حلالها بویژه حلالهای هالوژنه	آریتمی	قلب و عروق
تولید باتری، تولید رنگ، نقاشی، تولید قطعات الکترونیکی، تولید آفت کشها، تولید چسب و کفش	سرب، جیوه، ان-هگزان، ارگانوفسفره ها	ضعف و آتروفی عضلانی	سیستم اعصاب مرکزی و محیطی
تولید مواد شیمیایی، تولید ابریشم مصنوعی، تولید سلفون، تولید آفت کشها	آکریلامید، دی سولفید کربن، آرسنیک، تالیوم	اختلال حسی	

مشاغل	مواجهات	یافته های بالینی	
تولید پی وی سی، تولید آفتکش، خشکشویی، تولید مواد شیمیایی، نقاشی	آرسنیک، وینیل کلراید، گازهای بیهوشی، حلالها	یرقان، هپاتومگالی، آسیت	گزارشی
صنعت لاستیک، صنعت نفت، رادیولوژیها	بنزن، پرتوهای یونساز	رنگپریدگی، لنفادنوپاتی، هپاتواسپلنومگالی	بخون و آنکولوژی
تولید مواد شیمیایی، تولید لاستیک، تولید رنگ، داروسازی	آنیلین، تولوئیدین	سیانوز، آبی شدن رنگ مخاطات	

جدول ۵-۳. ارجاع بر اساس بیماری شناخته شده.

مشاغل	مواجهات	بیماری شناخته شده	
کار در محیط باز (کشاورزی، دامداری، کار ساختمانی)، شیشه گری، جوشکاری، کوره های ذوب	پرتو خورشید (فرابنفش و نور مرئی)، پرتو فروسرخ (infrared)	کاتاراکت	پشم
کار در محیط باز (کشاورزی، دامداری، کار ساختمانی)، کار دستی (مکانیکی و...)، کار در صنایع نفتی و پتروشیمی، کار با مواد شیمیایی	مواد تحریک کننده، از قبیل اسیدها، قلیاها، حلالها، فلزات سنگین، سیمان، مواد شوینده و ضد عفونی کننده، اصطکاک	درماتیت (تحریکی یا آلرژیک)	پوست و ناخن و مو
کار در محیط باز (کشاورزی، دامداری، کار ساختمانی)، کار در صنایع نفتی و پتروشیمی	پرتو خورشید، هیدروکربنهای آروماتیک چند حلقه ای، آرسنیک	سرطان پوست	
تولید مواد شیمیایی، تولید رنگ، نقاش	حلالهای فنولی	ویتیلیگو	دستگاه تنفسی فوقانی
ذوب فلزات، آبکاری، جوشکاری، لحیم کاری، هیدرولیز، کشاورزی، باغبانی	مواد محرک، شامل اسیدها و قلیاها، حلالهای آلی، دمه های فلزات سنگین	رینیت، سینوزیت، زخم یا سوراخ سپتوم بینی	
تولید مواد شیمیایی، کشاورزی، باغبانی، ساختمان سازی، معدنکاری، تولید فراورده های نسوز، جوشکاری، لحیم کاری، ریخته گری، سنگبری	مواد آلرژن (ایزوسیاناتها، پلیکاتیک اسید، برخی از حلالها)، مواد محرک (اسیدها، قلیاها، دمه های فلزی، گازهای محرک)، گردوغبار معدنی (سیلیس، آزبست، زغال)، پروتئینهای حیوانی یا گیاهی، حلالها	آسم، COPD، سیلیکوز، آزبستوز، کانسر ریه	دستگاه تنفسی تحتانی

مشاغل	مواجهات	بیماری شناخته شده	
کار با ابزارهای مرتعش (مته برقی، اره برقی و...)، تولید پی وی سی، معدنکاری، سنگبری، ریخته گری کشاورزی، باغبانی، قالبیافی، معدنکاری، رانندگی، و بیشتر مشاغل صنعتی	ارتعاش، وینیل کلراید، سیلیس حمل بار سنگین، حرکات مکرر مفاصل همراه با اعمال نیرو، وضعیت‌های ایستای طولانی مدت، ارتعاش، وضعیت نامناسب اندامها یا مفاصل	اسکلرودرمی، رینود هرنی دیسک بین مهره ای، استئوآرتریت مفاصل، گیرافتادگی اعصاب (مانند سندرم تونل کارپ)،	دستگاه اسکلتی - عضلانی
کار در تعمیرگاه، پارکینگ، کنار خروجی کوره، تولید ابریشم مصنوعی و سلوفان	مونوکسید کربن، دی سولفید کربن	بیماری ایسکمیک قلب	قلب و عروق
تولید مواد شیمیایی، باتری سازی، ذوب فلزات، معدن سرب و روی، معدن مس، تولید یا مصرف آفت کشها، تولید و مصرف چسب و رنگ، تولید سلوفان و ابریشم مصنوعی، ذوب فولاد، تعمیرگاه، پارکینگ، کوره	آکریلامید، دی سولفید کربن، ان هگزان، اتیلن اکساید، سرب، ارسنیک، جیوه، ارگانوفسفره ها، تالیوم منگنز، مونوکسید کربن	پلی نوروباتی پارکینسونیسم	سیستم اعصاب مرکزی و محیطی
تولید پی وی سی، تولید آفتکش، خشکشویی، تولید مواد شیمیایی، نقاشی	حلالهای هالوژنه، آرسنیک، وینیل کلراید	سیروز، استئاتوز، فیروز کبد، کلستاز	گوارشی
صنعت پتروشیمی، تولید لاستیک	بنزن	لوکمی	خون و آنکولوژی

مشاغل	مواجهات	بیماری شناخته شده	بنا بر سرطانها
عایق کاری، تولید فراورده های نسوز عایق کاری، تولید فراورده های نسوز تولید رنگ، تولید لاستیک، نقاشی، صنعت پتروشیمی	آزبست آزبست نفتیلامین، بنزیدین، آنیلین	مزوتلیوم سرطان حنجره سرطان مثانه	

۷-۶ پیوست ۶ فرم ارجاع

تاریخ .....

نام و نام خانوادگی محل کار	سن	سابقه کار عنوان شغلی
علت ارجاع		
خلاصه شرح حال و یافته ها		
مهر و امضای پزشک خانواده		
پاسخ ارجاع		
تشخیص بیماری		
نحوه درمان		
نحوه پیگیری		
پیش آگهی		
ارتباط بیماری با شغل ☐ غیر شغلی ☐ ناشی از کار ☐ تشدید شده در محیط کار ☐ شرایط اشتغال به کار		
☐ بدون محدودیت؛ توصیه ها ..... ☐ مشروط؛ شرایط ..... ☐ تغییر شغل؛ شرایط شغل جدید		
مهر و امضای پزشک متخصص		

۷-۷ پیوست ۷ فرم گزارش دهی بیماریهای شغلی شاغلین در شغل کشاورزی

فرم صفحه بعد در مورد ثبت و گزارش دهی بیماریهای شغلی در شغل کشاورزی است. لازم است فرم توسط پزشک خانواده مسئول معاینات به دقت تکمیل و در انتها مهر و امضا شود. قابل ذکر است تکمیل این فرم پس از ارجاع شاغلین و دریافت پاسخ ارجاع انجام می شود.

نام و نام خانوادگی پزشک خانواده:												تاریخ:			
نام خانه بهداشت/مرکز بهداشتی - درمانی:												تعداد افراد معاینه شده:			
نام شاغلین مبتلا به بیماری شغلی:												نفر (..... نفر مرد،..... نفر زن)			
تعداد شاغلین مبتلا به بیماری شغلی:												تعداد افراد معاینه شده:			
پوستی						تنفسی						بیماری			
تغییرات رنگدانه ای	کبهر	عفونت‌های پوستی	فوردربایت	درماتیت آلرژیک	درماتیت تحریکی	سایر	پسیوز	سپیکوز	HP	COPD	آسم	تعداد			
												زن	مرد		
												<۴۰	>۴۰		
												<۴۰	>۴۰		
چشمی						اسکلری - عضلانی						بیماری			
گلی - عروقی	شترابی	رئینویاتی	زخم قره‌به	کاناراکت	سایر	گرانفاد گهای محیطی	تاندونها	استروآرتريت	کمردرد اختصاصی	کمردرد اختصاصی	تعداد				
وارس	IHD	کاهش شترابی									زن	مرد			
											<۴۰	>۴۰			
											<۴۰	>۴۰			
سیستم اعصاب						سرطانیها						بیماری			
دمناس پارکینسونیم	نورویاتی محیطی	سنگ کلیه	کلساز	نارسایی کبدی	کبد	خون	پوست	رید	سوراخ سپوم بینی	سپوزیت	رینیت	تعداد			
												زن	مرد		
												<۴۰	>۴۰		
												<۴۰	>۴۰		

۷-۸ پیوست ۸ فرم گزارش دهی بیماریهای شغلی شاغلین در شغل قالبیافی

فرم صفحه بعد در مورد ثبت و گزارش دهی بیماریهای شغلی در شغل قالبیافی است. لازم است فرم توسط پزشک خانواده مسئول معاینات به دقت تکمیل و در انتها مهر و امضا شود. قابل ذکر است تکمیل این فرم پس از ارجاع شاغلین و دریافت پاسخ ارجاع انجام می شود.

نام خانوادگی پزشک خانواده:..... نام و نام خانوادگی پزشک خانوادگی:..... نام خانه بهداشت مرکز بهداشتی - درمانی:..... تاریخ:.....														
تعداد افراد معاینه شده:..... نفر (..... نفر مرد/..... نفر زن) تعداد شاغلین مبتلا به بیماری شغلی:..... نفر														
بیماری	تنفسی						بوستی							
	آسم	COPD	HP	سایر	سایر	سایر	درماتیت تحریکی	درماتیت آگزیک	درماتیت فئودرماتیت	غرفنهای پوستی	کهمر	تغییرات رنگدانه ای	سایر	
تعداد	زن		مرد											
	<40	≥40	<40	≥40										
بیماری	اسکلتی - عضلانی						چشمی							
	کمردرد اختصاصی	کمردرد غیر اختصاصی	استئوآرتریت	تاندونیتها	گیر افتادگیهای اعصاب محیطی	سایر	کاتاراکت	زخم قرینه	رتینوپاتی	ششهای کاهش ششهای	IHD	رتینود	واریس	
تعداد	زن		مرد											
	<40	≥40	<40	≥40										
بیماری	دستگاه تنفسی فوقانی						گوارشی							
	ریبیت	سیوزیت	سوراخ سئوم بینی	ریه	بوست	خون	مثانه	کبد	نارسایی کبدی	کلستاز	نارسایی کلیه	سنگ کلیه	نوروپاتی محیطی	دمانس پارکینسونسم
تعداد	زن		مرد											
	<40	≥40	<40	≥40										

۷-۹ پیوست ۹ فرم گزارش دهی بیماریهای شغلی شاغلین در شغل ساختمان سازی

فرم صفحه بعد در مورد ثبت و گزارش دهی بیماریهای شغلی در شغل ساختمان سازی است. لازم است فرم توسط پزشک خانواده مسئول معاینات به دقت تکمیل و در انتها مهر و امضا شود. قابل ذکر است تکمیل این فرم پس از ارجاع شاغلین و دریافت پاسخ ارجاع انجام می شود.

۷-۱۰ پیوست ۱۰ فرم گزارش دهی بیماریهای شغلی شاغلین در سایر مشاغل

فرم صفحه بعد در مورد ثبت و گزارش دهی بیماریهای شغلی در سایر مشاغل (به جز کشاورزی، قالیبافی و ساختمان سازی) است که توسط پزشک خانواده تحت معاینات بدو استخدام و دوره ای قرار می گیرند. لازم است فرم توسط پزشک خانواده مسئول معاینات به دقت تکمیل و در انتها مهر و امضا شود. قابل ذکر است تکمیل این فرم پس از ارجاع شاغلین و دریافت پاسخ ارجاع انجام می شود.

مراجع

آئین نامه معاینات سلامت شغلی، مصوب ۱۳۸۹، مرکز سلامت محیط و کار، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

دستورعمل اجرای برنامه پزشک خانواده و بیمه روستایی، شهریور ماه ۱۳۸۷، مرکز توسعه شبکه و ارتقای سلامت، وزارت بهداشت

دستورالعمل تکمیل فرم سلامت شاغلین، مرکز سلامت محیط و کار، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

LaDou J. Occupational and Environmental Medicine, 4th edition, 2007, McGrawHill.

Rosenstock L. Textbook of Clinical Occupational and Environmental Medicine, 2nd edition, 2005, Elsevier Saunders.

Rom W. Textbook of occupational and environmental medicine, 5th edition, 2007.

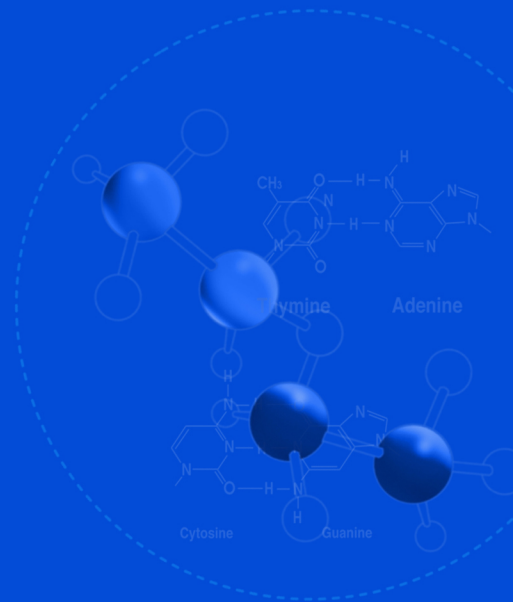

Tehran University of Medical Sciences
Institute for Environmental Research

Islamic Republic of Iran
Ministry of Health and Medical Education
Environmental and Occupational Health Center

*A Guide to
Perform Occupational Health Evaluations
by Family Physicians*

2050202- 1001- 1